

Memòria de les II Jornades CAC. Pràctiques artístiques col·laboratives per a transformar la ciutat.

CASAL DE BARRI SON GOTLEU
6 I 7 DE JULIOL DE 2018

Facilitació:
ColaBoraBora

Organització:
Grup Motor CAC Palma
Direcció General d'Arts Visuals. Ajuntament de Palma.

INTRODUCCIÓ

Aquest document és un resum dels per què, com, quan, qui... que varen conformar la trobada que suposaren les II Jornades CAC. Pràctiques Artístiques Col·laboratives per a transformar la ciutat. Es tracta d'un text elaborat a partir del que va succeir aquells dies i que per això és una amalgama d'idees i parers, reflex de l'heterogeneïtat de les persones que vàrem fer part de les jornades. També entenem que les microhistòries, converses entre passadissos i cafès són una part molt important de l'experiència col·lectiva. Però en som conscients que potser les imatges moltes vegades poden explicar més que un caramull de paraules, per això us adjuntem també un petit recull gràfic de les Jornades.

Pels qui llegeixin aquest document i no hagin participat de les jornades, pensam que és necessari recordar d'on partim:

Des d'octubre de 2017, l'Ajuntament de Palma ha iniciat un procés de transformació del Centre d'Art i Creació, possibilitant la co-gestió del projecte amb un grup de ciutadans i ciutadanes relacionats amb les arts visuals i interessats a explorar aquest nou model de gestió. El "Grup Motor CAC" s'ha anat reunint a l'espai Rentadors del Jonquet i ha pogut participar d'un procés d'acompanyament per part de la cooperativa *BAUMA* per treballar la seva definició.

Una de les premisses bàsiques que hem consensuat en aquest procés és que volem treballar en la incorporació de les mirades i les pràctiques artístiques en els processos comunitaris de generació de teixit social, relacions, economia i vida locals.

Ara volem donar una passa endavant i per això hem convidat a ColaBoraBora a qué ens doni suport a explorar aquesta visió compartida del CAC a partir d'unes sessions que hem volgut que siguin obertes i transversals. En aquestes sessions hem analitzat com són les pràctiques amb impacte social, a la vegada que hem volgut apropar-nos a altres col·lectius, com a llavor de futurs projectes col·laboratius a la ciutat.

A continuació teniu un resum dels objectius, continguts i metodologies del que varen ser les II Jornades CAC Palma. Com a documents adjunts, rebreu una relatoria escrita i una gràfica amb tots els detalls del que varen ser les jornades.

OBJECTIUS

Amb aquestes jornades hem volgut fer valdre les metodologies de les pràctiques artístiques pel que poden incidir en canvis socials en el nostre territori i evidenciar i subratllar els fonaments bàsics sobre els quals actuen aquests tipus de pràctiques.

L'objectiu principal ha estat analitzar com es pot treballar des de i amb la comunitat, a més d'intentar apropar el grup motor del CAC Palma a altres agents i col·lectius de la ciutat.

La idea bàsica és que tenim tota una ciutat per treballar i ho hem de fer col·laborativament amb agents de diferents àmbits i des de les arts visuals, per la qual cosa un objectiu també important per nosaltres en aquestes jornades ha estat visibilitzar i enfortir el procés del CAC Palma.

Per tal d'assolir aquest objectiu, les jornades han estat dirigides a persones que volen incorporar les metodologies artístiques a la seva pràctica des dels múltiples àmbits d'intervenció social al territori i estiguin interessades a realitzar projectes amb impacte social a partir de les pràctiques artístiques, independentment del seu àmbit d'acció (sanitari, social, cultural, mediambiental, educatiu...), tot propiciant un aprenentatge mutu entre les diferents disciplines.

Entre les persones assistents hi ha hagut un ventall de perfils que han fet que el treball fos molt interessant i ple de matisos. Per descomptat, hi ha hagut perfils del món de les arts visuals (artistes, mediadors, gestors culturals, dinamitzadors, tècnics de cultura, directors d'espais artístics) però també hem assolit l'objectiu de l'obertura del CAC cap a perfils més comunitaris i així hem pogut treballar amb persones que vénen del món associatiu veïnal, de l'àmbit institucional sanitari, infermeres, professionals del món social, psicòlogues, sociòlogues, antropòlogues, persones relacionades amb el teatre social, mestres. Un ampli ventall que apropa el món de l'art a la societat.

CONTINGUTS DE LES JORNADES

Resum d'horaris i programa:

Dia 6 de juliol de 2018. Casal de Barri Son Gotleu.
Horabaixa De 16 h a 20 h

Presentació del Col·lectiu ColaBoraBora:

- *L'impacte social transformador de les pràctiques artístiques.*
- *Què i com de les pràctiques artístiques en territori-context i el seu impacte transformador.*

Dia 7 de juliol de 2018. Casal de Barri Son Gotleu.
Matí De 10 h a 14 h

- Intervenir des del que és particular, del que és col·lectiu i el que és comú: visions complementàries per un mateix àmbit.
- Taules de treball.
 - “Baixar a terra” les inquietuds. Fer concret el que era abstracte.
 - Projectar futures accions i /o intervencions possibles en el territori.
 - Establir les bases d'un decàleg aplicable al context local.

Dinar comunitari
De 14 h a 16 h

Horabaixa
De 16 h a 18 h

- Anàlisi del treball que s'ha realitzat durant les sessions i concretament la seva possible relació amb el CAC Palma.
- Avaluació.
- Presentació del CAC Palma i anunci de convocatòria de reunió amb totes les persones participants el setembre.

Descripció dels continguts

Després del treball de reflexió individual sorgit de confrontar els projectes propis amb la matriu, vàrem establir taules de treball on, amb petits grups i a partir d'una fitxa, abordàrem els objectius, les temàtiques, les demandes i els obstacles que ens trobam a l'hora d'activar processos siguin artístics, socials o educatius.

La diversitat de perfils dels i les participants va enriquir i expandir les tipologies dels projectes marc. Vàrem seguir la fitxa proposada per Txelu Balboa que, com la matriu, partia de la naturalesa dels projectes, els quals poden ser: particulars no participats, particulars participats i col·laboratius, depenent dels interessos de les persones que els elaboren.

Sintetitzant i agrupant els continguts de les fitxes, hem extret unes conclusions comunes que us exposam en una sèrie de punts, són:

- Els processos conjunts comporten exploració, aventura, recerca de noves respostes, compartir eines, generar noves formes de feina, apertura, ser positius i somriure!
- Creiem necessari activar la connexió i generar vincles entre el fet cultural i el fet social, la qual cosa implica fer un diagnòstic previ de les demandes socials i dels i les agents de tots els àmbits d'intervenció (social, sanitari, educatiu, cultural...). Constatar una demanda explícita, observada i detectada.
- Ens cal pensar en el model de ciutat que volem i en què entenem per el que és públic. Prendre consciència d'un tipus de ciutat sostenible i igualitària i creure amb la possibilitat de transformació urbana per part de la ciutadania.
- Creiem interessant definir i acotar el terme comunitat i reflexionar sobre la representativitat de les comunitats professionals o associatives (per exemple les AAVV) i establir una relació entre iguals comunitat-institució.
- Creiem necessari potenciar l'escolta, la confiança mútua, la transversalitat, la multidireccionalitat i l'intercanvi (fer xarxa) per acabar amb la manca de cultura de la participació i posar en marxa projectes formatius que ens aportin eines quan sigui necessari.
- Volem crear espais de treball conjunt aprofitant el gran potencial que tenen els espais públics de la ciutat: culturals (museus, teatres, biblioteques), associacions veïnals, casals de barri, espais d'oci, espais de treball (hospitals, centres educatius, centres de salut).

- És un objectiu despertar la consciència crítica-activa i treballar per apoderar els col·lectius i comunitats en risc d'exclusió –encara que va quedar pendent debatre que entenem per apoderar.
- Ens caldrà desactivar les limitacions que comporta l'immobilisme gremial (professorat, sanitaris) i de l'administració i fer-nos conscients del paternalisme que massa sovint impregna les nostres accions.
- No controlar el ritme d'implementació, no dominar les peticions pressupostàries, les prioritats i les normatives per part de l'administració crea incertesa a l'hora de posar en marxa un projecte.

Un cop feta la posada en comú dels continguts de les fitxes, entre totes vàrem dedicar uns moments a repensar les accions que consideram fonamental, els aspectes guia per als futurs programes del CAC Palma. La cogestió comporta un aprenentatge tant per part del grup motor com de la institució, aquest fet pot alentir el ritme de les concrecions, però no hem de deixar que aturi els processos. En aquest sentit, els i les assistents a les jornades –amb gran generositat– ens varen llençar les seves propostes com si es tractàs d'una bomba de llavors.

Va ser unànime demanar que es mantingui la comunicació constant, fer xarxa i mapetjar i construir una base de dades amb els agents de tots els àmbits implicats; escoltar i demanar a les comunitats quines necessitats i interessos tenen i integrar els agents de les arts visuals en processos que ja existeixen en els camps de la salut, socials, educatius, d'urbanisme, parcs i jardins...; explorar els marges de la ciutat i dinamitzar els barris des d'una perspectiva artística i creativa; tenir una bústia de projectes sempre oberta i transparent, i, sobretot, no deixar de divertir-nos fent útils els nostres talents.

METODOLOGIA

Volem compartir amb vosaltres el document que ens ha fet arribar Txelu Balboa de ColaBoraBora sobre la metodologia utilitzada durant les jornades, ja que pensam que pot ser útil no només com a memòria de l'activitat, sinó com a possible metodologia per qui vulgui fer un procés col·laboratiu.

Breves apuntes sobre la metodología seguida en las II Jornades CAC Palma

[1.- APERTURA, CONVERSACIÓN, HORIZONTALIDAD y \(re\)CONOCIMIENTO](#)

[2.- DOS JORNADAS, CUATRO MOMENTOS](#)

[3.- DISPOSITIVOS DE TRABAJO](#)

[4.- DISPOSITIVOS DE EVALUACIÓN](#)

1.- APERTURA, CONVERSACIÓN, HORIZONTALIDAD y (re)CONOCIMIENTO

Ante los objetivos con los que se convocan estas jornadas:

- (servir de) **Punto de encuentro y conexión entre agentes locales** que desarrollen su práctica -o estén interesados- en torno a la intervención artístico-cultural con impacto social transformador.
- **Evidenciar y subrayar los fundamentos básicos** sobre los que actúan este tipo de prácticas (los *qués* y los *cómos*).
- Visibilizar y **fortalecer el proceso CAC Palma**: agentes implicados, situación actual, avances realizados...
- **Dar continuidad al trabajo y contenido** comenzado en las *I Jornadas CAC Palma d'arts Visuals*.

Se establece una metodología de trabajo basado en las prácticas dialógicas desde el conocimiento situado. Esto es, en mantener conversaciones sobre/desde las experiencias particulares de las participantes.

La metodología pretende:

- **romper y superar las jerarquías *saber-poder*** que se establecen habitualmente en este tipo de encuentros.
- **crear un clima distendido** para posibilitar el encuentro, el (re)conocimiento y el intercambio de ideas y experiencias.

- **potenciar la escucha**, el conocimiento del otro (de su realidad) y la empatía.

2.- DOS JORNADAS, CUATRO MOMENTOS

Las acciones de ambas jornadas se plantearon como un trabajo continuado estructurado en cuatro fases/momentos:

- **(Re)Conocerse**
(presentaciones y contactos)

Todo los procesos colectivos deben comenzar conociendo a las personas con las que estamos compartiendo tarea. Además nos ayuda a trabajar colectivamente al superar las suspicacias, reservas y otras barreras propias del desconocimiento. Qué mejor forma de conocerse que desde la acción, el humor y el juego. Un juego que permita la torpeza y nos ayude a comportarnos como lo que somos: seres vulnerables e incompletos que necesitamos de las demás.

En este punto realizamos un speed-dating, una ronda de entrevistas rápidas (1 minuto) para poner nombre y esencia a todas las caras. Además este tipo de ejercicios sirve para energizar al grupo y activar los cuerpos.

- **Afianzar**
(conceptos y marco teórico)

Introducción y marco teórico de las jornadas. Una breve charla sobre 'Qués y cómo de las Prácticas Artísticas En Territorio-Contexto, y Su Impacto Transformador'. Un breve repaso a aspectos que definen el desarrollo de los proyectos. Acompañada de una [presentación proyectada](#).

Explicación de una matriz de proyectos en base dos ejes: 1.- la motivación que los pone en marcha; 2.- la naturaleza del agente que lo impulsan (individual-colectivo). Acompañada también por una [presentación con ejemplos](#).

- **Intercambiar**
(experiencias y nociones)

El momento de conversar sobre las prácticas que nos convocaban. Las conversaciones se articulaban desde la posición de cada (de sus prácticas) en la matriz del momento anterior.

El objetivo de de estas conversaciones era múltiple:

- conocer la diversidad de proyectos presentes (agentes artístico-culturales, agentes social-comunitarios, agentes institucionales, vecinas...).
- compartir los aspectos comunes a los proyectos.

- analizar las complejidades (oportunidades y necesidades) del contexto de Palma, para desarrollar este tipo de proyectos.

En este momento hicimos dos ejercicios.:

- tomar posición física y real dentro de la matriz de proyectos (para experimentar el espacio desde donde se habla). La matriz estaba dibujada en la sala a modo de tablero de juego desde el que organizar las conversaciones.
- establecer diferentes grupo de conversación en 2 tiempos: primero entre agentes que compartían cuadrante de la matriz; entre agentes de otros cuadrantes en segundo lugar. Esta doble conversación tenía el objetivo de completar las visiones incluyendo un 'afuera'.

- **Extraer (conclusiones y recomendaciones)**

Para cerrar esta parte de las jornadas hicimos una puesta en común de los aspectos esenciales de las conversaciones, con el objetivo de enunciar unas casuísticas situadas en el contexto Palma que fuesen material para crear un mapa común.

Como último ejercicio se pidió a las participantes ofrecer a CAC Palma una recomendación que les ayudara (o guiase) en su tarea a partir de las jornadas. Con todas ellas se haría una [Mini-Guía](#).

3.- DISPOSITIVOS DE TRABAJO

Para acometer la tarea implementamos algunos dispositivos prácticos que enumeramos a continuación:

- **Los [acuerdos de trabajo \(en este grupo\)](#)** nos dan pautas para comportarnos (desde lo individual) en este espacio colectivo. Están presente físicamente en el espacio (escritos en un poster) y los recordamos al inicio de cada sesión (y cuando sea necesario).
- **La [Nevera](#)** es una propuesta para recoger aquellos temas que no se pueden trabajar en el proceso por falta de tiempo o pertinencia (el tema en cuestión se escribe en un post-ip y se pega en el poster). Queden recogidos para ser atendidos en otros momentos. Para que sea totalmente eficaz es necesario buscarles un tiempo y una persona que los lidere. La nevera se revisa al final de las sesiones.
- **Matriz de proyectos habitable.** Para que las conversaciones fuesen lo más situadas posibles hemos dibujado la matriz de proyecto en el suelo de una de las salas. Ocupando todo el espacio disponible y con el objetivo de que funcionase a modo de tablero de juego. Las participantes se posicionan

desde su experiencia en el lugar determinado desde donde compartir una experiencia.

- ***Ficha de proyectos***. Utilizamos esta ficha a modo de esquema de análisis de proyecto. A modo de guión para encauzar la conversación sobre los proyectos de tal manera que recorramos todos los aspectos inscritos en los mismos.

4.- DISPOSITIVOS DE EVALUACIÓN

En ningún momento podía faltar un momento de evaluación (aunque fuese de forma somera y parcial), en donde dar espacio a los comentarios y opiniones sobre lo vivido. La evaluación es individual, un ejercicio de opinión personal. No es momento de debatir o convencer, si no de enunciar y recoger. Evaluamos todos y cada uno de los aspectos que han incluido las jornadas: temáticas, contenidos, metodología, acciones, espacios, infraestructuras, actitudes...

Para evaluar las jornadas hemos utilizado tres sencillos dispositivos.

- ***La Tartera/Fiambrera***. Un dispositivo muy gráfico para explicitar aquello que nos llevamos de las sesiones. Lo que nos ha servido de alimento y nos gustaría que nos siga alimentando después de este tiempo.
- ***La Papelera***. También muy gráfico. Aquello que queremos descartar, que no nos ha gustado ni satisfecho. Espacio para aquello que queremos no repetir, abandonar, desechar, tirar.
- ***El termómetro***. Se busca valorar en base a un gradiente. Aquello que valoramos de forma negativa se acerca más al 'cero' del termómetro. Por lo contrario aquello mejor valorado se acercará al 'cien'.